

privil.: secus cessatio nihil novum adderet supra interdictum: tum quia clerici, si tempore cessationis possent recitare horas can. in choro, non privarentur distributionibus quotidianis, quod falsum est; cum dans causam cessationi teneatur distributiones istas compensare (c. 2. de off. ordin. in 6.); ergo signum est tempore cessationis, nec privatim januis clausis, div. officia celebrari posse. Hic tamen notant Sanch., Suar., Salmant. et alii consuetudine receptum esse, ut illis festivitibus, quibus tempore interdicti divina solemniter celebrari permittuntur, etiam tempore cessationis solemniter celebrentur. Item communis admittit clericos binos, et binos privatim in Ecclesia posse recitare horas can. tempore cessationis, sicut tempore interdicti; c. 11. de penit. et remiss., ubi declaratur talem orationem non venire sub interdictum et cons. neque sub cessationem.

3.º Attento rigore juris, solus baptismus parvulis et morientibus penitentia atque viaticum ministrari potest tempore cessationis (arg. c. 11. de sponsal.) At ex benignitate Ecclesie videtur indultum, ut etiam baptismus adultis, confirmatio et penitentia sanis ministraretur, et matrimonium sine solemnitate nuptiali contrahatur, quod secundum consuetudinem Rom. Ecclesie omni tempore contrahi potest (c. 4. de feriis.) Ordo verò, Eucharistia sanis, et extrema Unctio moribundis non sunt ministranda, nisi æger aliud sacramentum recipere nequiret: tunc enim extremè ungi potest, ut ex attrito fiat contritus.

262. Q. III. Quomodo, et quos obliget cessatio à divinis?

R. 1.º Obligat sub mortali directè clericos, et indirectè laicos; quia est præceptum ecclesiasticum in materia gravi: ejus tamen violatoribus non est certa pœna à jure taxata, exceptis religiosis et exemptis, qui violantes cessationem generalem quæ à matrice Ecclesia observatur, ipso facto excommunicantur (Clem. 1. h. t.), quam confirmat Trid. sess. 25. c. 12. de regg. 2.) Dans causam cessationi legitimè indictæ tenetur reparare omnia damna inde consequentia; ut compensare distributiones et stipendia, quæ clerici ex missis et aliis div. officiis, acquisivissent etc.: item condemnari potest ad aliquam quantitatem Ecclesie applicandam (c. 2. et 8. de off. Ord. in 6.)

263. Q. IV. Quomodo tollatur cessatio?

R. 1.º Relaxatione ejus, qui eam tulit, vel qui simili potestate præditus est.—2.º Tacitè tollitur, si partes intra mensem inter se non componant circa cessationem: et quidem, si indicens per se vel procuratorem negotium hoc intra mensem non referat ad judicium Papæ, statim tollitur cessatio, ne per eam Ecclesia gravetur (c. 8. de off. ord. in 6.) Si verò pars, quæ causam dedit cessationi, Romæ non compareat, per hoc non liberatur, neque cessatio tollitur, ne ex contumacia sua commodum reportet, sed ipse tenetur relaxationem cessationis petere ab illo, qui eam indixit.

TITULUS XL.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE. ^a

264. Compiler noster ad imitationem Pandectarum concludit jus canon. duobus generalibus titulis, scil. de V. S. et R. J., quorum materia per totum jus vagatur, ut vidimus in singulis anterioribus titulis.

265. Q. I. Quid, et quotuplex sit verborum significatio?

R. 1.º Est legitima acceptio vocum pro eo, pro quo substituuntur. Dicitur:—I. *Legitima*, quia verba in jure non sunt intelligenda præcisè grammaticè seu litteraliter, et *dialecticè* seu philosophicè, sed potissimum secundum leges et regulas communiter à DD. receptas.—II. *Pro eo*, hoc est, pro re, quam verba seu voces significant secundum mentem legislatoris.

2.º Verborum significatio est varia:—I. *Propria*, quam verba habent ex prima institutione.—II. *Usualis* seu consuetudinaria, quam verba habent non ex prima institutione, sed ex moderno usu, ut lex canon. Imperator pro Rege aut principe, hæresis, usura etc.—III. *Abusiva* seu vulgaris, quam verba habent ex vulgi acceptione contra communem usum: ut servus pro famulo conductio, parens pro vitrico etc.—IV. *Impropria* seu metaphorica, quam verba habent ex similitudine.—V. *Civilis* seu juridica, quam verba habent ex impositione juris seu legislatoris; sicut arrogatus dicitur filius, servus, aut religiosus mortuus, aut capite minutus: cujusmodi significationes plurimæ sunt in utroque jure.

266. Q. II. Quæ sint regulæ significationis verborum?

R. 1.º Generales coincidunt cum illis, quas dedi pro interpretatione legum, privilegiorum et dispensationum (tit. de Const. à n. 39.) v. g. accipienda sunt in sensu proprio, secundum mentem legislatoris, conformiter motivo, seu causæ finali, cum effectu, ut aliquid operentur, generalia generaliter, odiosa strictè, favorabilia amplè, dubia et obscura, ut quam minimè obligent, vel ut minimè recedant à jure antiquiori claro etc. Ipsæ regulæ utriusque juris docebunt te generalia principia interpretandi significationes verborum.

^a—Agitur de hac in Sexto, Clement. et Extrav. Joan. XXII. h. t.—et amplissime in Pandectis eod. tit. et lib. 34. tit. 5.—In Codice lib. 6. tit. 38.

2.º Regulæ particulares, quid qualibet vox in sensu juris significet, traduntur *h. t.* et in iuribus suprâ allegatis, et magis lectione, quam interpretatione indigent: sic *novalis* in jure can. significat agrum, nunc primum ad culturam redactum: *pater* omnes ascendentes, natus mox mortuus, quasi non sit natus (*c. 1. 2. 3. h. t.*) Cetera leges in ipsis capitulis, ubi etiam in 6, Clem., et Extrav. Joan. XXII. reperies declarationem regulæ Sancti Francisci Patriarchæ Minorum. Percurrere etiam *titul. ff. de V. S.*, qui ad notitiam juris maximè est necessarius. De significatione clausularum, quæ in Constitut. pontificiis poni solent, sparsim hinc inde diximus et videri potest Barbosa tract. de clausulis.

TITULUS XLI.

DE REGULIS JURIS. ^a

267. *Nota I.* Regulam, à regendo dictam, definiri: *Sententia, quæ rem, quæ est, breviter enarrat (l. 1. ff. h. t.)*, seu quæ jus præexistens summarè refert. Aliter vocatur *canon, definitio, maxima, axiomata*: non enim ex regula fit jus, putà novum, sed ex jure præexistente facta est regula (*cit. l. 1.*) Sic quia §. 3. *Inst. de usucap. c. 5. et fin. de præscr.*, et alibi frequenter dicitur bonam fidem requiri ad usucapionem, inde nata est reg. 2. in 6: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.* Et sic in ceteris regulis discurrendum.

Nota II. Regulas dividi in *authenticas*, quæ auctoritate legislatoris nituntur, uti Regulæ Gregorianæ, in Sexto et Pandectis *h. t.*; et *doctrinales* seu *Brocardicas*, quæ à Doctoribus privatis instar axiomatum inventæ et usurpatæ sunt. *Authenticæ* vim juris obtinent, et fundant intentionem allegantis, donec adversarius casum à regula exceptum ostendat. Frequentèr tamen fallunt; et ideo nulla regula sine exceptione. *Brocardicæ* non faciunt jus nec fundant intentionem allegantis, sed probabiliter, si materia subjecta patitur, admitti solent; alioquin plurimas exceptiones habent; v. g. *ubi est eadem ratio, eadem est juris dispositio; connexorum eadem est ratio, et idem jus; tacitum idem operatur, quod expressum; spoliatus ante omnia restituendus est etc.* Rursùm regulæ authenticæ, vel sunt *generalissimæ* vagantes per omnem materiam, v. g. *omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*; vel sunt generales in certa materia, v. g. *beneficii Ecclesiastici, juramenti etc.*

Nota III. Exceptionis à regula tres esse præcipuos effectus:—1.º

^a—Agitur de his in Sexto et Pandect. *cod. tit. ult.*

Exceptio non ampliat, sed restringit regulam; nam universalitas ipsius deficit respectu casus excepti: et per hoc, quod aliquid regulæ detrahatur, non sequitur, regulam debere extendi ultra proprietatem suorum verborum.—2.º *Exceptio declarat regulam*, nam ex qualitate exceptionis apparet, do quo genere regula disponat.—3.º *Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis*; hoc est, quod casus qui excepti non reperiuntur, censeantur comprehensi sub regula. His præjactis, breviter attingam regulas juris cononici: idque propter tyrones juris, quibus suadetur ab initio condiscere easdem regulas; alioquin plena regularum notitia prærequirit notitiam totius juris. Fusè has regulas explicat Glossa Magna, Aug., Barb. et alii.

Regulæ in Decretalibus antiquis, seu Gregorianis sunt 11.

268. I. «Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur»—*ex reg. 36. ff. Nihil tam naturale est, quàm eo genere quodque dissolvere, quo colligatum est. Valet in contractibus et obligationibus temporalibus à voluptate contrahentium dependentibus (reg. 36. 100. 153. ff.)* Fallit:—1.º In his, quæ sunt juris divini: ut matrimonium et cetera sacramenta, juramenta, vota.—2.º In traslatione Episcoporum, absolutione censurarum; quia sæpè ligat, qui solvere non potest; et solvit, qui ligare non potuit. Sic Archiepiscopus potest suum suffraganeum alligare Ecclesiæ, non tamen solvere (*c. 2. et fin. de traslat.*), et regularis confessarius potest à multis censuris absolvere; non tamen his ligare etc.

II. «Dubia in meliorem partem interpretari debent»—*ex cap. 2. h. t., et reg. 30. in 6, et reg. 9. ff.* Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur. Valet in actibus indifferentibus et ex genere suo permissis, et in his, quæ sunt securiora; sicut indubio securius est reum absolvere, quam condemnare (*c. 6. in fin. de fide instrum.*) Fallit in delictis et actibus ex genere suo malis, qui præsumuntur dolo malo fieri, donec contrarium probetur (*l. 15. §. 38. ff. de injur.*)

III. «Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur»—Reg. procedit de veritate bonæ vitæ, quia non licet peccare ad evitandum scandalum. At veritas justitiæ vindicativæ et disciplinæ, seu rigor in puniendo quandoque omitti potest, ne scandalum oriatur; et ideo permittuntur minora mala ad majora præcavenda (*c. 23. etsi l. q. 7. et Can. 25. d. 50. etc. Gloss.*)

IV. «Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum»—Nam necessitas non habet legem (*c. 2. in fin. de observ. jejun.*) Valet in lege positiva, præsertim humana; fallit in lege naturali, et quoties lex positiva violanda esset in contemptum potestatis Ecclesiæ (*c. 5. de his, quæ vi*)

V. «Quod latenter, aut per vim vel aliàs illicitè introductum est, nulla debet stabilitate subsistere»—Nam clam, per vim vel aliàs illi-